

fit et per angelos et sanctos ministrata principi-
paliter sunt a deo. Illi ergo ministri sed deus est
auctor qui fecit celum et terram et ergo potest auxi-
liari. Ideo hic dominus celi et terre factor describitur
ut quantum precellat ceteros sanctos attendatur.
Illi creature sunt et iste creator. Illi illuminati
sunt iste illuminator. Deinde iste de tali auxilio
letus sibi ipsi tanquam alteri loquitur. q. d. Quia
auxilium est a domino ut ergo firmus sis in gradibus.

Non det in commotione pedem tuum: neque
dormitet qui custodit te.

Non det dominus (in commotione) qua ab ascen-
su mouearis (pedem tuum). i. non permittat affec-
tionem tuam mutari de bono in malum nec pa-
tiatur moueri stabilitate qua in eo es firmatus.
Sicut autem charitas pedem mouet adambu-
landum et perficiendum sic superbia mouet ad caden-
dum et deficiendum (neque) etiam (dormitet). i. tepe-
scat et ad modum dormitantis custodiam tuam negli-
gat (qui custodit te) scilicet deus custos principalis
deus enim in se manentem puigili custodia pre-
git actuetur et neminem deserit nisi prius ab ipso
deserat ut autem tibi non dormiat esto israel quia.

Ecce non dormitabit neque dormiet: qui
custodit israel.

Ecce non dormitabit neque dormiet). i. non erit
negligens in custodia sua tanquam dormitaret
semiplene vel dormitet plene (qui custodit israel)
id est sanctos videntes et contemplantes deum
quia sine ulla intermissione custodit qui cum spi-
ritualium oculorum intentione contemplantur. q. d. ille qui
custodit israel custodiet te in gratia sua si fueris
israel. i. videns deum per fidem operantem. Esto er-
go israel ut merearis ipsum habere custodem et
tunc non finet moueri pedem tuum. Et quasi quis
quereret quis est iste custos subdit.

Dominus custodit te dominus protectio tua: super
manum dexteram tuam.

Dominus custodit te in bono (dominus) est (protectio
tua) contra malum (super manum dexteram tuam). i. plus
et fortius quam manus tua dextera que precipue pro-
tegit et defendit. hoc est plus quam tota virtus tua
posset te protegere etiam omnis potestas huma-
na. Vel est (protectio super manum dexteram tuam). i. pro-
tegit bonam operationem tuam que per dexteram si-
gnificatur ne deficiat vel detrimentum patiatur.
Et sic proteget te quia.

Per diem sol non uret te: neque luna per
noctem.

Per diem sol non uret te). i. non ureris et eleua-
beris elatione prosperitatis (neque luna per noctem)
id est non succubes et deijceris depressione ad-
uersitatis. per diem enim accipiuntur prospera. per so-

lem elatio que venit ex prosperis: per noctem vero
aduersa: per lunam depressio que puenit ex aduer-
sis. Et dicitur luna urere quia non solum ex calore
sed etiam ex frigore urunt et desiccant fructus
terre. q. d. nec fulgor prosperitatis nec defectio ad-
uersitatis turbabunt. propositum tue mentis domino te
custodiente et protegente et ut breuiter omnia com-
plectar.

Dominus custodit te ab omni malo: custodi-
at animam tuam dominus.

Dominus custodit te ab omni malo) non quidem
a malo tribulationis et pene sed a malo peccati
et culpe et hoc discernit cum subiungit custodi-
at animam tuam dominus) ut intelligas te a domino custo-
dari ab illo malo quod potest esse in anima. i. a pec-
cato non ab illo quod potest esse in corpore scilicet infirmita-
te vel tribulatione. Custodit etiam quandoque a
malo culpe et pene quia utraque salus est in manu
sua et potestate. Deinde cuncta concludit d.

Dominus custodiat introitum tuum et exitum
tuum: ex hoc nunc et usque in seculum.

Dominus custodiat introitum tuum et exitum tuum
ex hoc nunc et usque in seculum). i. dirigat te in omni-
bus operibus et tentationibus tuis a principio usque
ad finem et nunc et semper ac bonis initiis bonos
exitus adiungat. Quando tentamur intramus
quando tentationem vincimus eximus. Et cu-
stodit dominus introitum dum non finit tentari supra
vires et ne vincamur tentationis tempore. Exitum vero
custodit cum facit cum tentatione exitum et pro-
uenit et ne vincamur in fine. In greco introi-
tus vocatur ingressus ad fidem per baptismum ex-
itus vero transitus de ista vita ad gloriam.

Ratio.

Protege plebem tuam non dormitans nec
obdormiens domine protectio israel et ne uramur per
diem tu nos ab scandalis huius mundi defen-
de. per deo.

Psalmus de gaudio et leticia electo-
rum adhuc peregrinantium ex spe et desi-
derio veniendi ad hierusalem civitatem cele-
stem: ps. cxii.

Etatus sum in his
que dicta sunt mihi: in domum domi-
ni ibimus.

Auctor psalmi propheta david. Titulus ut su-
pra. Materia spes et desiderium veniendi ad hie-
rusalem civitatem supernam. Intentio: monere et
incitare fideles ad habendum huiusmodi spem
et desiderium. Sententia in generali propheta in isto
psalmo in persona cuiuslibet electi gaudet se ad
supernam civitatem scilicet hierusalem esse venturum. De

qua multa a multis audiuit ubi iam omnes cōci-
ues nostri angeli et sancti secunda prosperitate cō-
sistunt et cum dñō in iudicio iudicabunt loqui-
tūq; ad ipsos ciues hierl'm celestis vt fidelib;
ecclesie militantis illuc ascensuris optent et pe-
tant abundantia pacis. Tercius gradus est ma-
gnū gaudiū qd habet vir sanctus eo q se et
alios videt in ecclesia pura mente versari atq;
digne deo in hac peregrinatione militare vnde
ad celestē hierl'm suspiramus ad quam duab;
alīs dilectionis leuiamur. Sententia in specia-
li. Iste ergo in psona electi supnam patriā su-
spirantis ex multis de ea audiis ad modū le-
tus ait (Letatus sum) id est spem habui et gau-
dium (in his que dicta sunt mihi) p reuelatio-
nem a spiritu sancto necnō a pphetis et aposto-
lis ac sanctis p scripturā scām oib; bonis chri-
stianis q scz (in domū dñi ibim?) nō manu fa-
ctam in celis. i. in celestē hierl'm vt ciues efficia-
mur sanctorū et domesticū dei. Curramus ergo
et nō deficiamus q illuc puenimus et puenie-
mus ubi nō lassabimur. Et cū hec dicerent.

**Stātes erāt pedes nostri: in atrijs tuis
hierusalem.**

Stātes erant pedes nostri. i. affectus seu
affectiones animi. sicut enim corpus vehit pe-
dibus ita quodāmodo vehitur et pficit anima
suis affectib; (in atrijs tuis) scz interiorib; id est
in penetralibus et accipit a parte totum. Atria
enim sunt introitus sed hic etiam accipiunt p
penetralib; o (hierl'm) superna et celestis. Logi-
ta qualis ibi sis futurus et quis ad huc in via
sis hoc tibi pone ante oculos quasi iam ibi stes
quasi intra angelos indeficiens gaudeas. Sz
ne istam terrenā hierl'm putares subiecit.

**Hierl'm que edificatur vt ciuitas: cuius
participatio eius in idipm.**

Hierl'm dico (que edificat) ex viuis lapidi-
bus puta angelis et sanctis hominib; (vt ciui-
tas) id est ad similitudinez ciuitatis materialis
que edificat ex diuersis lapidib; et lignis. Ad
enī est ciuitas corpalis sed et similis (cuius p-
cipatio eius) est (in idipm) id est in id vel illi qd
semp eodez modo est et immutabiliter in se ipso
pmanet. i. eternū et hoc est deus qui ait ego sum
qui sum. stabilitatis ergo particeps est illa ciui-
tas qd de nulla carnali dici potest. Vel (cuius
pnceps) id est fructio eius est (in idipm) i. vni-
et eundē qd enī vnus pncipat omēs et singuli
pncipāt et eodē bono q vnus singulariter frui-
tur et gaudet omēs generaliter fruunt et gaudēt
deus enī est obiectū beatitudinis oib; scis plus
tamen et minus pncipant scdm diuersitatē gra-

duum meritorū. Inde autem scio qz ibimus.

**Illuc enī ascenderūt tribus tribus dñi:
testimoniū israel: ad confitendū nomini
domini.**

Illuc enim ascenderunt quasi preparantes
nobis viam (tribus) non omnes et quicūq; sed
(tribus dñi) id est iuste et sancte coram dñō scz
sancti patres noui et veteris testamenti que sunt
vel in quibus est testimoniū israel id est qui se
testantur israel p bona opera vel in quibus co-
gnoscitur qz vere sunt israel id est videntes deū
per fidem formatā vel testimoniū dantes ipsi
israel de bonitate dei. ascenderunt in quā ad cō-
fitendum cōfessione laudis (nomini dñi) id est
ad laudandū dñm illius ciuitatis hoc enī vni-
cum officiū erit eis. Inde etiam est certitudo qz
ibimus.

**Quia illic sederunt sedes in iudicio: se-
des super domum dauid.**

Quia illic scz in illa hierl'm (sederunt) id est
sedebrūt (in iudicio) faciendo tanquā cum chri-
sto iudicantes (sedes) id est sancti maiores in q
bus deus sedet et inde iudicat (sedes) inquam
existentes (super domum dauid) id est super fa-
miliā christi cui dederunt cibum in tempore
scz sanctos minores vt iudicet eos. dauid enim
interpretat manu fortis et significat christū q
diabolū vicit et portas inferi fregit. Iudicabūt
autem illi qui omnia reliquerūt et christū secu-
ti sunt sed iudicabūt illi q de rebus quas re-
tinuerunt opera mīe fecerunt. Et qz ad super-
nam hierl'm puenimus cōuertit verba ad iu-
dices dicens. Ergo o sancti qui in supna hie-
rusalem estis.

**Rogate que ad pacem sunt hierusalē et
abundantia diligentibus te.**

Rogate et petite a dñō et precib; vestris im-
petrate ea (que ad pacem) obtinenda (sunt) id
est puenient et ducūt huius (hierl'm) celestis que
dicta est visio pacis. Et ad ipam hierl'm cōuer-
tens vocem subdit et abundantia pacis ac bo-
norum spiritualiū scz nunc merito et tunc pre-
miorum detur (diligentibus te) et deum appeten-
tibus esse tecum o hierl'm superna. Et qz adeo
vtilis et delectabilis super omnia est pax ergo
ego ipse rogo dicens. o hierl'm.

**Fiat pax in virtute tua: et abundantia in
turribus tuis.**

Fiat vt et detur nobis (pax) et in presenti et
in futuro (in virtute tua) scz charitate. charitas
enim pax generat et virtus hierl'm dicit quia
hic incipiens ibi pficitur et est virtus fortis vt

mors cui nil resistit quia occidit quod fuimus
ut aliud simus quod non eramus (et abundan-
tia) pacis et charitatis ceterorumque bonorum spiri-
tualium tanta fiat (in turribus tuis) id est maiori-
bus et excelsis ut influat alijs minoribus quod per
charitatem regunt infirmi a firmis. Sed quia
charitas est non nostra sed que aliorum sunt que-
rere ideo cum de charitate diceret subdit.

Propter fratres meos et primos meos: loquebar pacem de te.

Propter fratres meos) fide (et primos meos) charitate convertendos et lucrandos (loquebar) alijs predicando et per eis orando (pacem de te) hierusalem scilicet ad illam pacem eos predicando allicerem et orando attrahere ut et ipsi ad summationem huius edificij se perfectos exhiberent. Sancti etenim viri non propter se non propter gloriam vel honorem nec propter aliquod temporale commodum sed propter animas deo lucrandas predicant pacem et gloriam celestis hierusalem ut alij cum eis perpetua pace et beatitudine perficiantur. Unde et adiungit.

Propter domum domini dei nostri: quesivi bona tibi.

Propter domum domini dei nostri) edificandam hoc est non propter me tamen sed propter ecclesiam propter sanctos et peregrinos et inopes ut et ipsi ascendat (quesivi) rogando et predicando (bona) non utique temporalia et caduca sed vera atque perpetua (tibi) id est ad honorem tuum o celestis hierusalem ad te congregando civium multitudinem hoc feci quia domus es dei et ita in hoc quod te diligo deum diligo. Quas felices et beati qui in te meruerint habitare quia deum videbunt faciem ad faciem et laudabunt sine fine.

Oratio.

Ambulantibus in atrijs domus tue omnipotens pacis abundantiam largiri dignare ut dum te tota aniditate cordium confitemur bona tua in celestibus capiamus. Per do.

Psalmus de recursum ad deum per orationem in obprobrijs et despectione a divinitibus et superbis ac quibuscumque tribulationibus.

ps. cxii.

Ad te levavi oculos meos: qui habitas in celis.

Auctor psalmi) propheta david. Titulus ut supra. Materia: recursus ad deum per orationem in tribulatione scilicet in obprobrijs et despectione. Intentio: monere fideles ut ascendat et inter quaslibet angustias de domino presumant quod tandem misertus exaudiat. Sententia in ge-

nerali) propheta in isto psalmo in persona tribulati in tentationibus et periculis constituti ad ipsum deum levat oculos mentis implorans eius misericordiam et suffragium quod ab insultantibus coram pus affligit passionibus et anima despectu et obprobrijs multis. Quartus gradus est inter quasi bet angustias constanter de domino presumere donec misertus exaudiat. Sententia in speciali. Qui ergo supra ad montes nunc quasi ascendendo ad ipsum deum quod maius est oculos levat dicens (Ad te) o deus tanquam ad solam eternam spem meam quasi omnia terrena despicies (levavi) ego affectu et desiderio ascendens (oculos meos) scilicet cordis et etiam corporis. Quo enim oculos levaret nisi illuc quo tendebat et ascendere desiderabat (qui habitat in celis) id est in angelis et sanctis in quibus tanquam in celis quiescis. Vel in celis superioribus licet enim deus ubique per essentiam et potentiam tamen speciali modo dicitur habitare in celis ubi facie ad faciem videtur a sanctis. Et subdit per simile quomodo levavit. d.

Ecce sicut oculi servorum in manibus domini suorum.

Ecce sicut oculi servorum in manibus domino rum suorum) scilicet respiciunt desiderantes aliquod subsidium et premium laboris vel ut parcant eis delinquentibus quod utrumque est in domino potestatem ubi dicit Gregorius quod in omnibus agendis nostris debemus oculos levare ad deum et os domini interrogare id est sacram scripturam ut ad ipsam tanquam ad regulam divinam dirigamur alioquin nec prava corrigimus nec torta dirigimus. et

Sicut oculi ancille in manibus domine sue: ita oculi nostri ad dominum deum nostrum donec misereatur nostri.

Sicut oculi ancille) scilicet respiciunt in manibus domine sue expectando ab ea auxilium et beneficium (ita oculi nostri) interiores et exteriores (ad dominum deum nostrum) intenti sunt et respiciunt (donec) id est ut misereatur nostri scilicet liberando ab omnibus malis et miserijs. Quia tota vita sit per terram tentatio est tota persecutio et plaga. oportet nos semper in dei auxilio intentionem sine ullo despectu continere ut nobis misericordia suam dignetur impendere. plange ergo o homo quam diu vivis in terris et leva oculos tuos ad eum qui habitat in celis clamans et dicens quod sequitur.

Miserere nostri domine miserere nostri: quia multum repleti sumus despectione.

Miserere nostri domine) mala relaxando (miserere

tere nostri) bona augendo. **N**el ingeminat ex
intensione affectus et etiam qz corpus laborat
passionibus et anima obprobrijs et necesse est vt
misereris (qz multū repleti sumus despectio-
ne) et contemptu qz speramus quod non vide-
mus et abundant passionibus in nobis in quibz
vsqz ad plenū despecti sumus. Sed quāto ma-
gis sancti apud homines despiciunt tanto ma-
iorem apud deum gloriā consequunt. et exag-
gerando subdit.

Quia multum repleta est anima nostra
obprobrijs abundantibus et despectio
superbis.

Quia multū repleta est scz despectione (ani-
ma nostra) id est vita nostra et subdit a quibus
et quare despiciatur dicens anima inquam seu
vita facta (obprobrijs) qz pauperes sumus (abū-
dantibus) felicitate seculi scz diuitibus (et despe-
ctio) qz humiles sumus (superbis) de se presu-
mentibus et ideo sicut multiplicata est in nobis
despectio sic multiplicet in nobis tua miseratio.
Ecce qz sancti christo famulant a malis in ob-
probrium eis vertitur videlicet qz sunt pauperes
et qz humiles.

Oratio.

Celoz habitator deus ad te leuamus oculos
nostros precantes vt cōsuetis obprobrijs
superborū misericordiā nobis solitam clemen-
ter indulges. **P**er do.

Psalmus de liberatione a magnis hu-
ius seculi periculis et erumnis per gra-
tiam et auxiliū dñi miserentis.

Ps. cxliij.

Nisi qz dominus
erat in nobis dicat nūc israel: nisi qz
dñs erat in nobis

Auctor psalmi, ppheta dauid. **T**i-
tus vt supra. **M**ateria liberatio a periculis p
auxiliū dñi miserentis. **I**ntentio: monere fide-
les liberationē nostrā non nobis sed deo ascri-
bere et ei gratias agere. **S**ententia in generali
ppheta in isto psalmo loquitur in psona illorū
qui a magnis piculis et erumnis huius seculi li-
berati sunt qui suam liberationē soli diuine mi-
sericordie ascribunt et gratias agunt qz nō sunt
a suis persecutoribus decepti sed eorum insidijs
contritis misericorditer liberati. **Q**uintus gra-
tus est vt liberati a periculis non sibi sed dño
tribuant. **S**ententia in speciali: sancti ergo ex
nimia exultatione antequā exponant pericula
vnde euaserunt dicunt se liberatos et per quem
dicentes (**N**isi) hoc esset (qz dñs erat in nobis)
per gratiā preuenientē dans nobis prātem re-

sistendi (dicat nunc) nihilate post liberationem
gratias agendo qz euasit (israel) .i. ppls fidelis
videns deū pfidem et ex vehementi affectu idēz
repetens dicit (nisi qz dñs erat in nobis) p gra-
tiam subsequente dans nobis virtutē supandi
qz d. fideles picula euadentes siue qui iam sunt
in re beatitudinis eterne siue qui adhuc sunt in
spe dicant grās agentes nisi dñs fuisset in no-
bis scz nos ptegens et liberans.

Cum exurgerent homines in nos: for-
te viuos deglutissent nos.

Cum exurgerent psequendo (homines) po-
tentes vel demones scdm illd malus homo su-
perseminauit zizania (in nos) .i. contra nos in
quibus deus erat (forte) cōtigisset qz (viuos) id
est scienter peccantes scz scientes malū esse et tñ
facientes seu consentientes qz maius pctm est
peccare sciēter licet piculosius sit peccare igno-
rante (degutissent nos) id est in cor passent si-
bi animas nostras p instigationē scelerū vt p-
secutionē supati in societate transiremus impio-
rum et dicit (forte) ppter fiduciā quam habet de
dei misericordia.

Cum irasceretur furor eorū in nos: for-
sitan aqua absorbuisset nos.

Cum irasceret furor eorū (irrationabilis (in
nos) et nos ex ira quasi furiosi exequerent (for-
sitan aqua) tribulationis vehementis et impe-
tus persecutorū transitorius (absorbuisset nos)
includendo nos vndiqz sicut absorptus aqua
vndiqz circumdat ea et nō potuissimus aliqua-
liter euadere. Sed crepti sumus ab his p cum
qui erat in nobis cui ob hoc grā referēde sunt.
qz gratia eius saluati sumus ne deo huius vite
dulcedinē preferremus. **N**am per dñm et diu-
no adiutorio.

Torrentem ptransiuit anima nostra for-
sitan ptransisset anima nostra aquam in-
tolerabilem.

Torrentē .i. tribulationē validā et impetuo-
sam cito tamen ad modū torrentis transeuntē
ac multas tentationū turbines (ptransiuit ani-
ma nostra) qz nō hesit sed euasit et nisi dñs fuisset
in nobis (forsitan ptransisset) .i. ptransire ha-
buisset (anima nostra aquam) .i. psecutionē (in-
tolerabilem) viribz nostris .i. difficilē tolerari et
picula maiora pdictis qz tantā psecutionū im-
manitātē ferre non potuissimus nisi adiutoriu
a deo suscepissimus. **E**t qz transimus ergo.

Benedictus dñs: qui non dedit nos in
captionē dentibz eorum.

Benedictus (sit) dñs et laudatus (qui non
dedit nos) .i. dari pmissit (in captionem dentibz

eorum) id est in eorum potestatem crudeliter quasi more ferarum sanguinem nostrum succurrunt ut nos sua potestate et vi hanc vitam deo preferre et in suam societatem malam transire compellerent et sic animas nostras occidendo crudeliter lacerarent dentes enim eorum numerositas est viciorum quibus eos in captivum non tribuit quod et si corpora occiderent nequaquam animas perdere permittit. Unde et subdit. Nam.

Anima nostra sicut passer erepta est: de laqueo venantium.

Anima nostra et si corpus passum sit sicut passer exadens (erepta est) id est liberata per deum (de laqueo venantium) id est de insidiis et deceptoribus persequentium ac dolis et a studiis demonum. Tradunt nobis laquei in divitiis delictis insidiis persecutionibus ac concupiscentiis et tentationibus diversis sed contrito sathana sub pedibus nostris sicut passer sapiens euolam ab illis unde subiungitur.

Tendunt

Laqueus contritus est: et nos liberati sumus.

Laqueus contritus id est diruptus est per domini potentiam (et nos liberati sumus) non virtute propria sed divina laqueus conteritur quando aduersitas et prosperitas huius mundi mentis fortitudine superat. laqueum ergo virtute domini conterit atque animam liberat quisquis dulcedinem vite huius despiciendo calcit et tribulationem patientiando superat. atque aliis virtutum ad celestia volat. Sed quod hoc non suis viribus sed diuine largitati sancti tribuit recte subiungendo dicit.

Adiutorium nostrum in nomine domini: qui fecit celum et terram.

Adiutorium enim nostrum non a nobis nec in nobis sed in nomine domini est id est in inuocatione et prece nominis domini contra quem nullus potest omnino preualere (qui fecit celum et terram) et omnia que in eis sunt. Celus et terra id est celestia et terrestria. Alii querant humanum adiutorium nos queramus diuinum. reclamant nomina principum nos nomen domini dei nostri inuocamus super nos. Ipse sit noster adiutor qui creator. Ipse fecit nos et non ipsi nos. Ipse regat nos et non ipsi nos. Dicat ergo ecclesia dicamus et nos sine in tribulatione positi sine a tribulatione liberati. Adiutorium nostrum in nomine domini qui fecit celum et terram.

O ratio.

Conclude domine hiantia ora malorum qui nos seuis obreptionibus dentibus vorare nituntur ut de nostra virtute diffidamus nominis tui adiutorio muniamur. Per do.

Psalmus de firma spe et confidentia in domino solo non in aliquo terreno vel huius seculi bono semper habenda.

ps. cxliij.

Qui confidunt in domino sicut mons syon non commouebitur in eternum qui habitat in hierusalem.

Auctor psalmi propheta dauid. Titulus ut supra. Materia firma spes et confidentia in domino. Intentio monere fideles firmiter sperare in domino et confidere. Sententia in generali propheta in isto psalmo docet et clamat nobis in domino solum esse confidendum non in aliud huius seculi quod sic confidentes propter dei et angelorum assistentiam et custodiam non permittunt in aduersis vite presentis a stabilitate fidei et virtutis moueri nec usque quaque succumbere. precat in super quod bonis bona et malis mala veniant prout meruerunt. Sextus gradus est confidentia fidelissimi christiani solidissimis moribus comparata quam habet in domino ne zelet felices in hoc seculo. hic namque psalmus docet non intendere in prosperantes in hoc seculo de qua prosperitate superbia solet puenire. Sententia in speciali. Ostendens ergo fidentem in domino non posse moueri ait (Qui confidunt) et spem suam ponunt (in domino) non in mundo non in rebus mundanis nec in hominibus vanis sunt (sicut mons) firmi et fortes stabiles et immobiles ne terrena prosperitate fluctuent mons inquam (syon) id est speculationis ut etiam deum contemplari valeant et (non commouebitur in eternum) a stabilitate fidei et virtutis (qui habitat in hierusalem) spirituali id est in ecclesia christi per fidem charitate formata vel in hierusalem superna per contemplationem scilicet cuius conuersatio in celis est. Et causam huius stabilitatis subiungit describens qualis est ista hierusalem et dicit.

Montes in circuitu eius: et dominus in circuitu populi sui ex hoc nunc et usque in seculum.

Montes id est angeli prophete apostoli et ceteri sancti ac predicatorum a terra subleuati sunt (in circuitu eius) quasi murus et muniunt eam verbo et exemplo sed ne in montibus remaneas et spem ponas addit (et dominus) qui habitat in montibus et vertex montium est (in circuitu populi sui) ut fortis defensio (ex hoc nunc et usque in seculum) sicut ipse dignatus est polliceri dicens. ecce ego vobiscum sum usque in consummationem seculi. Ita quidem sanctorum munio atque diuine charitatis coniunctio in presenti seculo inchoat sed et

hoc nunc usque in eternum seculum perdurat. Et igitur dominus in circuitu ut defensor et in medio ut rex et dominus. Et vere non commovebunt.

Quia non relinquet dominus virgam peccatorum super sortem iustorum: ut non extendant iusti ad iniquitatem manus suas.

Quia non relinquet dominus ut semper duret virgam peccatorum id est flagellum malorum (super iustum sortem) id est super iustos sorte ex omnibus electos vel qui sunt sortis et hereditas dei vel de sorte eius licet ad tempus fieri permittat propter disciplinam populi sui aliquando ad correctionem morum aliquando ad augmentum meritorum (ut non extendant iusti ad iniquitatem) superati in tentatione sed teneant ab iniquitate manus suas) intelligentes hoc pondus tribulationum ad tempus esse et ideo patienter ferant et non deficient expectantes domini aduentum et retributionem. Et quia boni merentur premiari et mali puniri subiungit.

Benefac domine: bonis et rectis corde.

Benefac (domine) id est benefacies conferendo bona gratie in presenti et glorie in futuro (bonis) opere (et rectis corde) scilicet qui bona agunt et recta cogitant. rectum cor habet qui florem mundi respicit nec propter hoc inclinatur qui omnes affectus suos dirigit ad dei voluntatem totum illud velit quod scit eum velle et voluntatem dei sequatur non suam faciatque illum precedentes et se sequentes non se precedentes et illum sequentes qui in omnibus eum bonum inuenit siue emendantem siue consolantem siue purgantem siue illuminantem quia diligentibus deum omnia cooperantur in bonum.

Declinantes autem in obligationes adducet dominus cum operantibus iniquitatem: par super israel.

Declinantes autem a rectitudine fidei et virtutis ac dei iussis (in obligationes) id est ad peccata que obligant ad penam. Vel (in obligationes) culpe in presenti scilicet permissio et pene in futuro scilicet immixtione (adducet dominus) ad penam eternam (cum operantibus iniquitatem) quorum facta sunt imitati quia eos qui declinant a bono cum eis qui perseverant in malo simili sententia ferit et perpetua damnatione punit sed contrarium (par) interna et eterna erit (super israel) id est super bonos et rectos corde deum videntes formata fide israel enim videns deum interpretatur. Nos ergo sumus israel ut amplectamur pacem quia hic in visio pacis est.

Oratio.

Repelle domine nequitias insurgentium a sorte iustorum et qui in te toto corde confidunt nullis tentationum imbribus quatiant. Per do.

Psalmus de gaudio et consolatione ac gratiarum actione spiritualiter liberatorum scilicet a captivitate et vinculis peccatorum.

ps. cxxv.

In conuertendo

dominus captivitatem syon: facti sumus sicut consolati.

Auctor psalmi propheta david. **T**itulus ut super materia gaudium et consolatio per liberationem spirituali scilicet a vinculis viciozum et peccati. **I**ntentio monere fideles ad gaudium per huiusmodi spirituali liberatione: et opera misericordie licet sint ardua et difficilia libenter perficere propter gaudium beatitudinis eterne. **S**ententia in generali propheta in isto psalmo loquitur in persona illorum qui divina misericordia de captivitate peccatorum sunt liberati aguntque gratias quia in tanta gratia sunt recepti ut eorum captivitas commutata sit in gaudium necnon ex spiritu sancti gratia et effusione lacrymarum veram penitentiam sunt consecuti. **S**epimus iste gradus in figuraveris testamenti quod per septenarium significat per christum venturum reversionem fidelium de captivitate viciozum quasi redeuntem de babilonia prophetat. **S**ententia in speciali in persona ergo liberatorum quasi redeuntem de babilonia ait.

(In conuertendo) id est postquam convertit (dominus captivitatem syon) id est ecclesie et populi christiani redimendo nos a vinculis peccatorum sanguine innocentium. syon que interpretatur speculatio intelligitur civitas dei que ex parte eterna est ex parte captiva. eterna in angelis. captiva in hominibus. **Q**ue civitas dei speculat angelum per speciem homines per fidem (facti sumus sicut consolati) id est gaudii sumus tanquam consolationem accipientes et si nondum securi. **U**nde dicit sicut quia perfecta consolatio non est in presenti. Et.

Tunc repletum est gaudio os nostrum et lingua nostra exultatione.

Tunc scilicet in illa conversione (repletum est gaudio) spirituali (os nostrum) scilicet cordis. id est mens quia sicut ore loquimur hominibus ita mente loquimur deo. **O**s cordis est eius archantem unde percedit bonum vel malum quod nos mundat vel inquinat ubi gaudia primo percipiunt que post lingue officio erumpunt. **U**nde subdit (et lingua)

gua nostra) scz corpis repleta est (exultatione) id est iubilatione p tanta gratia qua saluamur. Sed qz hec gratia per aplos in gentibz est pre dicata subiungit.

Tunc dicent inter gentes: magnificauit dominus facere cum eis.

Tunc etiam (dicent) aliqui (inter gentes) vi dentes pctōz conuersionē ac talem vite emen dationē z magnarū virtutū operationē. nō aut dicent gentes qz nō omēs sed aliqui inter omēs credent qui dicent (magnificauit dñs facere cū eis) id est magnam gratiam et magnifica fecit cum fidelibz z magnos eos fecit dñs captiuita te depulsa ab eis hoc fit quādo de toto orbe ad eccliam curritur. Ita ipsi dicent et nos attesta mur qz reuera.

Magnificauit dñs facere nobiscuz: facti sumus letantes.

Magnificauit dñs facere nobiscū nos eni nobis male fecimus q sub pctō nos vendidi mus vñ redemptor nos liberans benefecit ma gnificauit grām suam fecit nobiscū misericōdiam liberauit de captiuitate peccati. retraxit de serui tute diaboli. **Eni** (facti sumus letantes) qui pri us eramus tristes z gementes. **Sed** qz liberati a peccatis indigent cōfortari ne recidiunt et vt in virtutibus proficiant ideo orat. et petit pro pheta dicens.

Conuertere dñe captiuitatem nostrā: sicut torrens in austro.

Conuertere ego (dñe) pfecte captiuitatē nrām) qua ad huc tenemur captiui que est seq̃la ipsius pcti scz pñitas ad malū difficultas ad bonū (si cut torrens) conuerit (in austro). i. austro flante qui est calidus ventus quo soluiunt glacies et implent aquis torrentes vt currant. **Sic** enim flante spiritu sancto qui per austrū sicut diabo lus per aquilonē ventū frigidū significat. solui mur a peccatis z sequelis z abundantes lachry mis currimus in bonis et ad patriā festinam. **Et** licet in isto cursu sit labor nō tamen ideo est desistendū qz.

Qui seminant in lachrymis: in exultatione metent.

Qui seminant opa bona opera misericōdie (in lachrymis) eo q laboriosū sit vl' eo q spiritua lis seminatio fit in lachrymis et luctu vbi se quitur cōsolatio sicut carnalis in leticia z gau dio cuius extrema luctus occupat (in exulta tione metent) fructū eterne beatitudinis quem colligunt ex seminatīs. **Quattuor** autē sunt cō punctionis genera quibus sancti viri afficiunt

in hac vita plorant enim ppter incolatus huius miseriā quam tolerant vel ppter dilationē beati tudinis quāz desiderant aut ppter mala que ipsi vel alij cōmiserūt vl' ppter eterna tormenta que metunt. **Sed** illud plorare seminare est: fructus huius seminis est leticia celestis. **Unde** hi tales qui seminant in lachrymis.

Euntes ibant et flebant: mittētes semina sua.

Euntes id est bonū facientes (ibant). i. pfi ciebant. euntes enim vadunt qui quotidie pfi ciendo crescunt (et flebant) de suis z aliorz miserijs (mittētes) indeficienter quasi ante se pre mittentes in illo seculo futuro (semina sua) scz lachrymas et queqz bona opa qz melius z tutius est vt ante se premissa inueniant q̃s q post se mittenda expectent hec igitur semina debe mus incessanter seminare quādiu viuimus qz tpe suo metemus. **Unde** subdiť.

Venientes autem venient cum exultatione: portantes manipulos suos.

Venientes autem in futura resurrectione ad iudiciū (veniet cum exultatione) que debet flentibus (portantes manipulos suos). i. fructū seminis scz meritum operū bonorū. **Sicut** ergo quotidie transeunt tpa sic quotidie mittenda sunt semina. **Ad** hoc enim tñ in hoc seculo viuimus vt interim laborando in bonis operibz seminemus quatenus postmodū fructus eter num recipiamus. **Et** bonis enī operibz porta bimus nobiscū meritū corū. vnde recipiemus premiū et coronā gaudiorz.

Oratio.

Consolare pplm tuum dñe z libera nos a captiuitate pessima viciorz vt quod hic in lachry mis serim? te retribuēt cū gaudio metam? Ps.

Psalmus de spirituali domus dei scz ecclesie et fidelium edificatōe in fide et moribus ac sancta et honesta conuersatione: ps. cxvi.

Si dominus edificauerit domū: in vanum laborauerunt qui edificauit eum.

Auctor psalmi ppha dauid. **Sed** titulus est canticū graduū salomonis et est sensus hic est canticū graduū salomonis. i. leticia de ascensu scz de edificatōe et pfectu ecclie quam christus edificauit qz hic agit de edificatōe domus dei id est ecclie p verū salomonē facta. i. p christū qui est verus pacificus. vñ hic addiť preter so

litum salomonis. Non illius veteris qui cecidit sed veri pacifici scilicet christi in cuius figura ille templum sicut iste ecclesiam edificauit. Materia: spiritualis edificatio domus dei scilicet ecclesie in fide et moribus. Intentio monere fideles ascendere et omne bonum omnemque perfectum non sibi ipsis sed deo attribuire et ab ipso premium expectare. Sententia in generali propheta in isto psalmo prouidens noui testamenti gratiam scilicet ecclesiam et populum dei per doctrinam in fide et moribus edificandam custodiendam et irrigandam docet ne quis de his vel alijs quibuscumque bonis quicquid proprijs viribus sed domino largitori ascribat et ut nullus de se presumat quasi sine diuino auxilio aliquid possit. loquitur etiam de sanctis ecclesie doctoribus et de eorum fructu ac premio in presenti et futuro. Octauus gradus in figura noui testamenti quod octonario numero significat est leticia. De ascensu scilicet de edificatione et perfectione ecclesie quam christus edificauit. Sententia in speciali. Ne quis ergo illud veteris salomonem vel alium edificatorem acciperet ait (Nisi dominus). id est christus (edificauerit) interius (domum). id est ecclesiam suam scilicet populum suum in fide et moribus (in vanum laborauerunt) rectores et predicatorum foris loquentes (qui edificant eam) ipse est enim virtus principaliter interius operans nos vero organa: ipse est artifex nos instrumenta. ipse est dominus nos ministri. Ipse aspirat interius. ipse intellectum aperit ipse monet ipse terret: ipse ad fidem sensum nostrum applicat: ipse solidat in fide: erigit in spe. consummat in caritate. quia nec quod plantat est aliquid nec quod rigat sed quod incrementum dat deus. Et quia egit de edificatione subdit de custodia. dicens.

Nisi dominus custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit eam.

Nisi dominus) qui non dormit nec dormitat et non permittit suos tentari supra vires (custodierit) in fidei puritate et morum honestate (ciuitatem) id est ecclesiam et congregationem fidelium postquam fuerit edificata ut edificata duret et perseveret (frustra vigilat qui custodit eam) contra hostes et inutile est omne studium humanum. Ecce de domo transit ad ciuitatem que plures habet domos ut nec in singulis nec in munita collectione sit presumptio. Et hec quidem domus et ciuitas una est ecclesia quam utraque significant. Si ergo volumus custodiri ab illo qui humiliatus est propter nos et exaltatus est ad custodiendos nos: humiles simus. Deinde ne aliqui velint exaltari ante humiliationem conuersus ad il-

los et specialiter ad predatores ait.

Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite postquam sederitis: quia manducatis panem doloris.

Vanum (est) et inutile (est) vobis ante lucem) id est christum qui est lux nostra (surgere) id est aliter et alio ordine velle exaltari quam ipse christus qui prius humiliatus quam exaltatus fuit et per passionem ascendit sic et tu si vis exaltari humiliate hic per afflictiones penitentiae. ante christum enim surgit qui se christo preponit quod facit qui vult habere excessum ubi ille fuit humilis. Sic ergo humilis qui vult habere excessum ubi christus excessus est. **U**bi subdit (surgite). id est surgetis vel exaltari desiderate (postquam sederitis) id est humiliati fueritis (qui manducatis panem doloris) id est qui penitendo de peccatis in dolore panem et vinum manducatis vel qui gemitis in hac peregrinatione et in valle plorationis de afflictione vos reficitis quibus facte sunt lachryme panes die ac nocte. Honorum ergo est surgere et exaltari post sessionem humiliationis ac letari post panem doloris quia.

Cum dederit dilectis suis somnum ecce hereditas domini: filij merces fructus ventris

Cum dederit dilectis) et electis (suis somnum) mortis (ecce hereditas domini) scilicet (filij) renati ex aqua et spiritu sancto qui tales sunt (merces fructus ventris) id est sunt merces reddita homini christo qui est fructus vteri virginis quia eos acquisiuit per obedientiam passionis. **U**bi specialiter ad predatores ait vanum est vobis ante lucem surgere) id est ante illuminationem diuine gratie et notitiam veritatis ad opus spirituale faciendum quasi de vestra virtute presumendo sed (surgite) ad edificium spirituale postquam sederitis) id est ad modum sedentis vos habueritis humiliter gratiam dei spiritalem scilicet operatricem expectando (qui manducatis panem doloris) id est vos ecclesie ministri qui sustentamini de elemosynis penitentium et dolentium de peccatis suis quia (cum dederit dilectis suis) ecclesiam verbo et exemplo edificantibus (somnia) scilicet mortis (ecce hereditas domini) scilicet (filij) id est fideles edocti ab ipsis in fide et moribus qui dicuntur eorum filij et sunt hereditas domini et (merces) eorum eterna est (fructus ventris) id est christus qui est fructus ventris virginis. **U**bi (fructus ventris) ecclesie qui sunt eorum merces et corona. Deinde ostendit quomodo collecti et acquisiti sunt hi filij et unde facta est tanta hereditas

ditas scz per sagittas. quia

Sicut sagitte in manu potentis: ita filij excussorum.

Sicut sagitte sunt (in manu) alicuius (potentis) hominis ut eas de arcu excutiat et mittat ad feriendū que parate sunt ad aduersarioz destructionem (ita filij) id est imitatores (excussorum). i. apostolorum qui p manu christi excussi et missi vsqz ad fines terre perueniunt. filij inquam ab eis edocti parati sunt et apti ad hereticos et quoscūqz aduersarios veritatis feriendos et de bellandos. vel apostoli et doctores dicuntur excussi quasi ad terrenoz omnium impedimentoz cupiditate expediti et ad prelium accincti. Vel pphete qui tenebant clausa et abscondita sacramenta excussi sunt a p̄dicatozibz dño aperiēte ea. et ita apostoli sunt excussorum filij qui a manu domini vsqz ad fines terre sunt missi. Et sic per tales collecti sunt filij et acquisita est hereditas ergo.

Beatus vir qui impleuit desiderium suum ex ipsis: non confundet cum loquetur inimicis suis in porta.

Beatus vir est ille (qui impleuit desiderium suum) spirituale (ex ipsis) sagittis id est predicationibus seu verbis doctrine eorum. seruando qd illi predicauerunt. Quod facit qui nō amat seculum nam qui desiderio seculi plenus est nō est quo intret quod illi predicauerunt. Et vere beatus est (qz non confundet) nec erubescet sermones dei (cum loquetur inimicis suis) scz iudeis gentilibz: hereticis: falsis christianis et omnibz ecclesie et veritatis aduersariis eos potenter arguendo (in porta) id est in cōmuni et in manifesto ut omnes nouerint quid loquat sed bene uiuendo et recte docendo confundet ipsos inimicos. Is enim sine cōfusione predicat quem uita et doctrina commendat.

Oratio.

Domoz spiritualium edificator deus ut nos custodias deprecamur imple in te desiderium nostrum ut electis tuis nos adiungi p̄cipias. **P. d.**

Psalmus de enumeratione aliquoz bonorum operum deum timore casto et filiali timentium et de benedictione eorum ut consequantur bona regni celoz.

ps. cxxvij.

Beati omnes qui timent dominum: qui ambulant in uia eius.

Auctor psalmi ppheta dauid. Titulus can-

ticum graduum ut supra. **M**ateria enumeratio aliquoz bonoz deum timore casto timentium. **I**ntentio monere deū timore casto timere. **S**ententia in generali ppheta i isto psalmo bona aliqua timore casto deū timentium enumerat eisqz benedicit et bene optat ut eterna bona psequantur. **N**onus gradus est ut pacificus caste timeatur qui solus edificat custodit et exaltat. **S**ententia in speciali ad timorem ergo dei monens ait (Beati) qui sunt in spe (omnes qui timent dominum) timore filiali et casto sed miseri sunt qui mundana timent et subiūgit qui sunt illi qui nō timent dñm scz (qui ambulant in uis eius) p̄ficiendo in p̄ceptis ipsius. puta qd a fide spe et charitate iusticia patientia et bñlitate ceterisqz uirtutibus non discedunt ac mandatis eius obediunt. iste enim sunt uie que ad deum et ad salutem pducunt. **G**regorius dicit. qd tot uias nobis christus ostendit quot exempla bonoz operum nobis tribuit. **A** pluribus cepit dicens beati sed qz omnes unum sunt in christo singulater iam loquitur dicens.

Labores manuum tuarum qz manducabis: beatus es et bene tibi erit.

Labores manuum tuarum qz manducabis) o tu qui times dñm. i. fructus operum tuorum percipies in uisione et fruitione diuina. **N**am laboriose in mundo per uias dei incedit qz ardua uia est que ducit ad vitam sed hic labor eternis fructibus adimpletur cum homo pane illo celesti locupletat (beatus es) iam in presenti in spe (et bene tibi erit) in futuro in re ubi omnia bona cōfluunt ad gaudium suauitatis. ita beatus es o tu timens deum et laborans in p̄ceptis eius implendis qd.

Uxor tua sicut uitis abundans: in lateribus domus tue.

Uxor tua) id est sapientia diuina tibi infusa et in sponsa tibi tradita erit (sicut uitis abundans) fructibus (in lateribus domus tue) id est spiritualibus filios multos in fide et moribus edocēs et edoctos piens et nutrens in habitaculo christiane religionis. hec etiam uxor ut uitis uuas iocundas: fructus bonoz operum ediet eis in ecclesia ad edificationem aliorum ut imitentur abundat. **E**t.

Filij tui sicut nouelle oliuarum in circuitu mense tue.

Filij tui) de tali uxore geniti id est discipuli tui scz spiritualis doctrine sic in fide et moribus edocti et imitatores tui sunt (sicut nouelle oliuarum) id est oleo charitatis inuncti uirentes et fru-

criferi alios in fide et moribus nutrientes quia non
uelle oliuerviridiores et vberiores sunt in fructu
(incircuitu mense tue) id est sane doctrine et in-
formationis tuerbi cibo et potu spirituali refici-
untur ut inde alios reficiant. in circuitu men-
se dominice scilicet sacre scripture quotidie sedere
et ex ea cibum vite sumere debemus ne in via
deficiamus. **Uel** (filij tui) id est opera sunt (si-
cut nouelle oliuarij) quia virent oleo charitatis
inuncta et sunt incircuitu mense tue) quia qui ta-
lia opera faciunt pane celesti reficiuntur. **Super**
hunc locum dicit **Aug.** quia columba portauit ad
arcam ramum oliue cum folijs et fructu ad si-
gnificandum quia iustus non debet habere verba
sine operibus. Deinde sequitur conclusio beati.
Ecce sic benedicetur homo: qui timet

dominum.
Ecce sic ut sequitur (benedicet homo) id est
benedictio ab alijs sibi imprecabitur (qui timet
dominum) non mundum et laborat aliter non. quia si que-
ris quare hoc ecce ex timore domini. **Sic enim be-**
nedicet omnis homo qui timet dominum et his uti-
que locupletat diuitijs. **Et sequitur benedictio ubi**
ex pietate postulat benedici timentes dominum
et optat eis bona que non sunt malis communia
dicens.

Benedicat tibi dominus ex syon: et vide-
as bona hierusalem omni bus diebus vi-
te tue.

Benedicat tibi dominus benedictione que est (ex
syon) celesti id est benedictione eterna (et) ibi po-
situs nunc speret postea re (videas bona) non que
transeunt sed bona (hierusalem) scilicet superne que de
siderasti (omni bus diebus vite tue) id est semper et
eternaliter bona enim eterna semper videbuntur
sed non ista cumulus enim bonorum est eternitas
Ergo talia bona desiderata que per omnes dies
vite tue videas. id est ut cum ipsis in eternum viuas.

Et videas filios filiorum tuorum pacem su-
per israel.

Et videas scilicet in eterna beatitudine (filios fi-
liorum tuorum) id est fructum et retributionem ca-
pias bonorum operum tuorum scilicet vitam eternam vel
eos qui de doctrina tua in christo fidei moribus
generantur. **Unde habebis aureolam** et ut breui-
ter omnia comprehendam videas (pacem super
israel) id est super totum populum christianum. **Ecce**
omnia illa bona vno nomine pax nominantur.
Ad illam pacem perueniunt qui et hic pacifici
fuerunt. **Oratio.**

Timensibus nomen tuum domine beatitu-
dinem largire perpetuam: ut talis nobis actio
talisque sit vita que celsum de bonis fructibus me-

ritum reportet ad sidera. **Per dominum.**

Psalmus de ecclesie persecutione et in-
ter malos patientia ac de malorum perse-
quentium deiectione et damnatione futura.

ps. cxxvii.

Sepe expugnaue-
runt me a iuuentute mea: dicat nunc
israel.

Auctor psalmi propheta dauid. **Titulus** ut su-
pra. **Materia** ecclesie persecutio ab initio. **In-**
tentio monere fideles ad patientiam. **Sententia**
in generali propheta in isto psalmo hortatur ecclesiam
ut persequentes et turbantes eam scandalis et
molestijs patienter toleret nec turbetur quasi no-
uum hoc sit quia a principio semper fuit nec ta-
men ex toto ecclesia succubuit subiungens per-
sequentium et turbantium futuram damnationem. **De-**
cimus gradus est ut qui caste deum timet pro eo
omnia patienter ferat quod nunc expedit eccle-
sie inter malos. **Sententia** in speciali: ecclesia
ergo quasi respondeat querelis infirmorum mur-
murantium quod tot mala ferant ait (**Sepe**) et fre-
quenter (expugnauerunt me) matrem diabolus
iniqua suggestionem. hereticus verbis astucie. ty-
rannus armis potentie falsus frater dolo inui-
die et nequitie. **Ab his enim** quattuor ecclesia
impugnatur hoc a iuuentute mea ex quo ce-
pit ecclesia id est a primo tempore etatis mee sci-
licet ab abel et istud (dicat nunc) dum licet (isra-
el) id est populus videns deum pro fidei ut alij
instruantur. **Quasi dicat ecclesia** deum fidei co-
templans monendo suos ad patientiam. **O filij**
nolite mirari ad ista quasi noua que iam diu su-
stinuistis et ne turbemini nec timeatis sed cum
senectus expugnat consolemini de preteritis quia
nunquam cessauit iusticia patiens. et iniquitas
premens. dicat inquit.

Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea
etenim non potuerunt mihi.

Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea)
Unde statim cum incipit homo velle benefa-
cere perficere impugnatur. **Repetitio** notat pas-
sionum frequentiam et infinitatem vel manifestam
persecutionem et occultam. **Ideo autem** expugna-
uerunt me quia non consensi eis ad malum unde
de subdit (etenim non potuerunt mihi) scilicet pre-
ualere ut me traherent in consensum peccati deo
me conseruante. **Ergo qui iustus est ille** potest dis-
cere quia impugnat omni tempore sed non ei hec pu-
gna preualet quia dominus pro eo pugnat. **Et cum pa-**
lam non possent nocere.

Supra dorsum meum fabricauerunt petram

Res: plongauerūt iniquitatē suam.

Supra dorsum meum et retro (fabricauerunt) et mala accumulauerūt (peccatores). i. psecutores. hoc est nisi sunt occulte mihi nocere ut qui a facie venientes viderent a tergo nō sentiantur. vel nō nocuerunt mihi qz (supra dorsum meū fabricauerūt pccōres) nam cū crebris tribulationibz affligerent me ego faciem mentis cōuertens ad dñm et dorsum ad seculū mala corz respicio retro quasi pui pendens et equa nimirum tolerans et sicut sepe expugnauerūt me ita et diu qz (plongauerūt) et in longū p̄traxerunt (iniquitatē suam) peccatū peccato adiungentes qz nō sunt momentanee corz insidie sed diutine. Sed quid eos sequit̄.

Dñs iustus cōcidet ceruices peccatorz: cōfundant̄ et cōuertant̄ retro suz om̄s qui oderunt syon.

Dñs iustus scdm iusticiā (concidet). i. conteret et succidet (ceruices) et ceruicositatē (peccatorū) et maloz. i. destruet superbiam impiorū ceruicosos et sup̄bos malis gratibz suis humiliando. Talis est fructus superbie qz humilitas habet gloriā sed superbia confusione. Unde subdit (confundant̄) sera cōfusione tanq̄ vici a deo (et cōuertant̄ retro suz) recedendo ab eo (omnes qui oderūt syon) id est ecclesiā futura specularē et iustoz cōgregationē quam non tñ manifesti psecutores sed etiam qui fecte intrans oderūt. Qui enim nolunt obseruare verbū dei oderūt ecclesiam. Tunc autem erit iniquoz confusio quando et foris eternus iudex cernitur et intus ante oculos culpa versat̄. Tunc conuertent̄ retro suz quando tollent ne videant gloriā dei et mittent̄ in ignē eternū.

Siant sicut fenū tectorz: qđ prius qđ euellatur exaruit.

Siant etiam sicut fenū tectorz quod in alto scz in tectis nascit̄ sed radice pingui et firma non solidatur (quod prius qđ euellat̄) et carpat̄ (exaruit) et exsiccātū est id est post modicū virorem etiam nō euulsum citius arefcit et deficit et in hoc penit̄ ppheta quod p̄sp̄ritas psequentiū et odientiū ecclesiam qui in culmine sup̄bie nascuntur vbi non solide stant cito transeat et deficiat. feno ergo tectorz comparant̄ mali et ficti qui alta quidem appetūt sed in radice firmi nō sunt quia transitoria sunt que cōcupiscunt qui etiam sepe antequam de vita tollant aridi sunt ab humore gratie et disperiunt.

De quo non implebit manū suam qui metet: et sinū suum qui manipulos colliget.

De quo) scz feno arido (non implebit manū suam qui metet) qz tenuiter et sparsim et sine condensatōne crescit (et sinū suum) nō implebit (qui manipulos colliget) qz nec in tanta copia crescit nec utilitas eius tam magna est qz aliquis colligere illud velit sic erit de istis malis et aridis quando venerint messorēs angeli collecturi triticū in horreuz celestis mansionis quia non colligent bonum fructuz ex eis quia nullus reperit in talibus sed eos tanquam puluerem et paleā inutilem gehenne derelinquunt incendijs de quibz adhuc subiungit̄.

Et non dixerunt qui p̄teribant benedictio dñi super vos: benediximus vobis in nomine dñi.

Et non dixerunt malis et reprobis illi (qui p̄teribant) scz patriarche pphete apostoli et ceteri viri sancti qui per vitam istam currendo ad patriam transierūt non dixerunt inq̄ istud scz (benedictio dñi) sit (super vos) quia sunt ea in digni et similiter non dixerunt talibus (benediximus vobis in nomine dñi) qz nouerunt eos maledictos. Consuetudo erat in gente iudeorum ut si quis transiret et videret aliquos facere aliquod opus in agro vel in vinea vel aliud eiusmodi non licebat transire sine benedictōe. Illi ergo qui per istam vitam ad celestem patriam transierunt benedixerūt illos in quibus radicem charitatis et bona opera viderunt sed non eos quos in tectis cminere et in ceruice sup̄bire viderunt. Nulla enim scriptura inuenitur que de illis bona loquat̄ sed equa omnia de eis mala dicunt̄. Isti transeuntes si bene viuimus benedixerunt nos. Omnes enim bene viucentes benedicunt non in nomine suo sed in nomine dñi a quo omnia bona dicunt̄ esse nō a se ipsis. Bene ergo viuamus et male viuentes equanimiter toleremus ut ab omnibz sanctis benedici in nomine dñi valeamus.

Oratio.

Ab omniū impugnationū nequitijs ecclesiam tuam domine dextere tue protectione defende ut inimicis retrosum conuersis sacris a te benedictionibz repleat̄. Per dñm.

Oratio et clamor vere penitentis p liberatione a peccatis et miserijs allegatioq̄ magne misericordie dei miseretis.

ps. cxix.

De profundis clamaui ad te domine: dñe exaudi vocem meam.

Auctor psalmi ppheta dauid. Titulus vt supra. Materia oratio vere penitentis p liberatōne a peccatis. Intentio: monere homines ad penitentiā. Sententia in generali: ppheta in isto psalmo in psona vere penitentis clamat ad dominū vt a peccatō pundo liberet eum allegans ipsius magnā misericordiā vnde sperat cōsequi veniam. Undecimus gradus est penitentialis supplicatio. qui cōgrue post predictos gradus ponitur qz nec timens deū nec omnia ferens dignū se penitus sentit christo qz in corpe nullus est sine peccato et ideo vna securitas est precibus inclinari. Sententia in speciali hic ergo penitens sciens se esse in pundo a simili iōne clamat dicens. (De pfundis) scz peccatō et malō seu de magnis tribulationibz p peccatis. Vel (de pfundis) id est a pfundo cordis de alta humiliatōne mentis ab intimis anime et spiritus (clamauit) orando corde et ore (ad te dñe) q solus potes me liberare (dñe exaudi vocem meam) id est orationē mei peccatōis que de pfundo ad te pueniat. deinde alijs verbis idēz repetit et precibz deum placat vt clementer audiat dicens. Et.

Fiant aures tue intendentes: in vocem deprecationis mee.

Fiant aures tue intendentes id est auditus pietatis et misericordie tue intendat (in vocem deprecationis mee) vt meam petitionē diligenter audiat et clementer impleat. pietas et misericordia sunt aures dñice quibus nos peccatōres dignat exaudire. Tunc autē dñs intentas aures habet nostris orationibz quādo nos intentamenter deuota preces ad ipsum fundimus. Sed illam orationē deus nō exaudit cui ipse qui orat non intendit. De quo autem pfundo clamat ostendit dicens.

Si iniquitates obseruaueris dñe: dñe quis sustinebit.

Si iniquitates obseruaueris dñe ad iudicandum et puniendū eas scdm quantitātē culpe et rigore iusticie (dñe quis sustinebit) te iudicem vindicantē si nobiscū seuerus iudex agere volueris nō misericors pater quis stabit in iudicio ante oculos tuos. q. d. nullus. qz vix alius quis sine peccato reperitur. Si ergo nō est castum cor quod presumat de sua iusticia presumat omnū cor de dei misericordia et dicat deo. Nullus potest te iudicem sustinere sed tamē de tua misericordia nō despero.

Quia apud te ppiatio est: et ppter legem tuam sustinui te dñe.

Quia apud te ppiatio est scz sacrificiū qd

p nobis oblatum est et peccata soluit scz innocens sanguis p nobis fusus et oblatus delens omnū peccata nocentiū (et ppter legem tuam) scz euangelicaz que est lex charitatis et amoris misericordie et gratie et pmittit vere penitentibz veniam de peccatis (sustinui te dñe) expectando beneficiū et effectū tue misericordie in spei longanimitate qz dignatus es legē misericordie afferre et omnia peccata dimittere. Et conuertens se ad auditores dicit nobis ad edificationem quid egerit.

Sustinuit anima mea in verbo eius sperauit anima mea in dño.

Sustinuit anima mea id est patienter tulit dilationē consolatiōis pmissē (in verbo eius) quod penitentibz veniā et regnū pmittit et redit qz nō fallit. Securi ergo in eius verbo speramus qz falli nō possumus. Unde ait (sperauit anima mea in dño) id est in misericordia eius q est immense pietatis et clemētie et potens est ab omni malo liberare. Et qz sperauit ideo sustinuit. Nam spes fortitudo patientie est. Ideo enī sancti viri patientes sunt in tribulatōe qz gaudent in spe. Deinde iam dicit quid facere debeamus.

A custodia matutina vsqz ad noctē: speret israel in dño.

A custodia matutina vsqz ad noctem id est a mane iuuentutis vsqz ad noctem mortis (speret israel) id est pplus videns deum p fidem formatam hoc est omnis fidelis (in dño) misericordiam eius expectando. Aliter enim nō valet nisi vsqz ad finem speret qz qui pseuerauerit vsqz in finem hic saluus erit. Nam si non vsqz ad finem speraueris delectur totum quod speraueras. Ab illa ergo hora matutina qua in vineā dñi locatus est fidelis spem suam in illam defigat horam qua denariū mercedis accipiat ab eo quod ei lumen veritatis illuxit indefinenter celestia contemplet. Ideo autem speret.

Quia apud dñm misericordia et copiosa: apud eum redemptio.

Quia apud dominū est (misericordia) in relaxatione peccatō. Ergo si premimur peccatis nostris non desperemus quia adest misericordia dei parcens nobis (et copiosa) id est sufficiens immo supereminens (apud eum) est redemptio scz sanguis preciosus quia non auro neqz argento sed precioso sanguine suo nos redemit quia totus mūdi peccata deleuit. Copiosa fuit redemptio nostra quantū ad id per quod redempti sumus scilicet passionem christi et sanguinis effusionem que multiplex fuit et

quantū ad id a quo sumus redempti et quan-
tum ad effectum redemptionis quia liberati su-
mus a culpa actuali et originali et a pena tam
corporis q̄ anime et quia ad salutē omniū ac
totius mundi sufficit.

Et ipse redimet israel: ex omnib; iniqui-
tatibus eius.

Et adco est copiosa q̄ (ipse redimet) id est li-
berabit tanq̄ precio redemptū (israel) id est po-
pulum fide formatū vidētē deum (et omnib;
iniquitatib; eius) ut non referent ad vindictā
Qui non cōmiserit peccatū ipse potest redimere
a peccato. Non ergo timeas accessurus ad de-
um aliquas iniquitates tuas tantūmodo acce-
de pleno corde desine iā facere que faciebas
et de profundo clama ad dñm observa illū et
expecta et sustine ppter legem ipsius quia multa
apud illum redemptio.

Oratio.

Intendant quēsumus dñe pietatis tue au-
res in orationes supplicū q̄ apud te est p̄cipiatō
peccatorū ut non observes iniquitates nostras
sed ibi p̄cipias nobis misericordias tuas. p. d.

sed imparitas

Psalmus de humilitate interiori cor-
dis et exteriori corporis et operis et de
spe continua semper et iugiter in domi-
no habenda.

ps. cxxx.

Domine nō est ex-
altatum cor meū: neq̄ elati sunt ocu-
li mei.

Auctor: psalmi ppheta dauid. **T**itulus ut su-
pra. **M**ateria: humilitas interior cordis et exte-
rior operis. **I**ntentio: inducere fideles ad hu-
militatem. **S**entētia in generali ppheta in isto
psalmo exemplo suo docet humilitatē obstrin-
gens se maxime penez maledicto si non extite-
rit humilis intus et extra et si aliquid iactantie
in eo fuerit. hortat et iā israel pplm scz fidē iū-
giter sperare in dño quaten⁹ seculi a duersa va-
leat tolerare. **D**uodecim gradus est humili-
tas quam intus et extra hic se habere ostendit.
Sententia in speciali: ostendens ergo se humi-
lem intus et extra ait o (Dñe) cum ad tot et tan-
tos gradus virtutū p̄motus essem (nō est exal-
tatum) intus (cor meū) per superbiam scz motu
superbie interiori. **V**inū dicit scz (nō est exal-
tatum) et plus intelligit scz humiliatū est cor meū
q̄d est deo sacrificiū. **S**acrificiū ergo deo ob-
tulit quando h̄ dixit (neq̄ elati sunt) extra (ocu-
li mei) per elatōis apparentiā que maxime re-
lucet in oculis id est signū supbie exterius non
ostendi. **I**n superiori parte corporis sunt oculi
et superior corporis sensus est visus. **A** dignio

ri ergo corporis pte ceteras ptes et etiam actio-
nes motus et omnia que sunt in homine possu-
mus accipere in quibus etiam vicium elatōis
sicut in oculis aliquando apparet deinde post-
quam ostendit qualis fuerit in corde et corpore
ostendit qualis fuerit in actōe dicens.

Neq̄ ambulavi in magnis: neq̄ in mira-
bilibus super me.

Neq̄ ambulavi) superbiendo (in magnis)
id est nō in excessu in his que magna videbant ho-
minibus ostendendo superbiam in apparatib; et
pompis vel iactando me de magnis sicut ille
phariseus q̄ se de suis iactabat operib;. **I**n ma-
gnis etiam ambulare est in virtutū operib; ani-
mum per superbiam eleuare (neq̄ in mirabilib;
super me) id est transcendētib; statum meum
hoc est nō quēsi innotescere hominib; quasi
in mirabilib; que erant supra vires meas unde
me iactare apud eos. **H**ec enim sunt p̄cipia sup-
borum. **D**einde aperit q̄ humilis in scientia fue-
rit qui quandoq̄ inflare cōsuevit dicens.

Si non humiliter sentiebā: sed exalta-
ui animam meam.

Si non humiliter sentiebā) ut videret mihi
quasi sapiens et inde extolleret et superbiere p̄-
sumendo de me et viribus meis (sed exaltaui)
superbiendo (animam meam) altiora me que-
rendo et plus q̄ oportet sapiendo ac maiora q̄
sint de me sentiendo. **Q**ui enim tales sunt viri
ad humilitatē ptingunt. q̄ scdm Grego. valde
difficile est viis qui se sapientē estimat mentem
ad humilitatez reducat. **U**el (si non humiliter
sentiebam) beneficia mihi data a deo recognos-
cendo (sed exaltaui animam meam) me de eis
quasi ex me habere eleuando. **S**i inq̄ non est
ita et.

Sicut ablactatus est sup mē suā: ita re-
tributio in anima mea.

Sicut) aliquis incumbens (sup matre suā)
id est indigēs adhuc foueri sinu et lacte matris
cōristat et perit si sic (ablactat⁹). i. a lacte m̄ris
separatus q̄ mater subtrahit ab eo māmilla. (ita)
fiat (retributio in anima mea) id est puni-
tio in persona mea ut scz a deo subtrahat mihi
omnis gratia et cōsolatio diuina et peream. ma-
ledicto se obstringit si a supbia se nō cohibuit
sic enim dicere solemus quando de causa be-
ne confidimus vel est predictio nō optatio. vl-
timo concludit dicens. **E**t q̄ ego ita ago ergo
meo exemplo.

Speret israel in dño: ex hoc nūc et vsq̄
in seculum.

Speret israel). i. fidelis fide formatā deum

videns (in dño) faciendo sicut ego qui vere me humiliavi et in deo speravi. speret inq̃ in dño non p̃sumat de se (et hoc nūc et vsq̃ in seculū) id est hanc spem cōtinue et semper sine fine habeat quousq̃ ad eternitatē veniat q̃ postea nō erit spes sed res fides enim et spes transeūt naz qd credimus videbimus et qd speramus tenebimus charitas atq̃ manet in eternū. p̃pter qd et maior horum dicit. docet ergo vt nullo fine tpm spes nostra claudat vt per spem p̃iūs cui bona futuri seculi capiamus. **Ratio.**

Ne p̃mittas nos exaltari in supbijs seculi omnipotens pater sed qui mitis es et humilis corde: doce nos humilibz tibi placitis consentire. Per do.

Psalmus de bono desiderio. p̃ edificatōne domus dei spiritualis scz ecclesie in moribus et fide et de huius desiderij impletionē. ps. cxxi.

Memento domine dauid: et omnis māsfuetudinis eius. Auctor psalmi p̃pheta dauid. Titulus vt supra. Materia edificatio eccie in moribus et fide. Intentio: monere vt nos ipsos et alios edificemus domū dñi iuxta illd templū dei sanctū est qd estis vos. Sententia in generali: p̃pheta in illo psalmo declamat bonū desiderium de edificatōne eccie in moribz et fide et precatur p̃ eius impletōne. In hoc tredecimo gradu iam hūilis et mansuetus satagit de edificatōne spiritualis domus dei. vt et dauid ad litterā sollicitus fuit de materiali. Et p̃grue post gradū humilitatis agit de edificatōne domus q̃ p̃ humilitatē efficit aliquis domus dei. Vñ alibi sup quem req̃scet spiritus meus nisi sup humile et quietū. Sententia in speciali: volens ergo edificare domū dño ait in persona totius christi. **Memento** o (dñe) pater (dauid) spiritualis manu fortis et supponit causam dicens (et omnis māsfuetudinis eius) qua vicit diabolum et inimicos eccie. Illi seniebāt: iste sufferebat: vicit sunt qui seniebant: vicit qui sufferebat: ad litterā dauid rex. ille valde māsfuetus fuit sed nō de illo hic agit immo de eius significato. dauid enim interpretat manu fortis et per illū typice significat totus christus scz caput et corpus cuius humilitas et mansuetudo hic cōmendatur christus manu fortis ad bellandū mansuetudine vicit aduersarios et in ista mansuetudine corpus christi qd est eccia vicit inimicos. Sic manu fortis vincat opando. Ad hoc autē memento vt impleat.

Sicut iurauit dño: votum vouit deo iacob.

Sicut iurauit dño .i. firmiter p̃misit (et votum vouit) ex deuotōe et bona voluntate (deo iacob) Ideo dicit deus iacob vt nos sumus spiritualiter iacob si deum volumus habere adiutorem. Iacob enim supplantator dicit et ille est iacob qui vicia supplantat. q. d. ita memeto dauid vt impleat quod deo p̃misit. nemo p̃sumat viribz suis se reddere qd vouerit. Qui te hortat vt voueas ip̃e adiuvat vt reddas vouit autē ecclesia vt sit domus dei quo nihil gratus potest deo offerri vouet etiā quelibet fidelis anima vt faciat in se domū dño cum renunciat diabolo et pompis eius in baptismo vñ ex p̃sona ip̃ius ecclesie cōsequenter ostendit que iurauit et vouit dño dicens.

Si introiero in tabernaculū dom⁹ mee: si ascendero in lectū strati mei.

Si introiero .i. nō introibo hic enim ponit si p̃ non (in tabernaculū domus mee) vt intendens rebus meis quera et mea sunt nō que dei et satisfaciā priuate voluntati mee. i. mea et p̃pria attendens ea que dei sunt nō postponam sciebat se priuato impediri et p̃prio ne fieret locus deo (et si ascendero) .i. nō ascendā (in lectū strati mei) ad quiescendū. i. nō acquiescā carnī nec sequar voluptates eius. In primo scz si introiero notatur supbia. in scdo scz si ascendero concupiscentia carnis. in tertio qd sequit scz si dederō concupiscentia oculor.

Si dederō somnū oculis meis: et palpebris meis dormitationē.

Si dederō .i. non dabo (sommū) .i. vanam et carnalē delectationē (oculis meis) scz mētis Terrene felicitates somnia sūt q̃ cito transeūt in quibus dormire et torpere nō debent qui locum dño inuenire volunt (et) vt plus dicaz nō dabo (palpebris meis dormitationē) vt nunc ad talia inclinet nūc erigar quod minus est q̃ dormire. somnū oculis dat et dormit qui terrena et felicitates seculi cōcupiscit nō dormit sed dormitat q̃ modo retrahit a terrenis modo inuoluitur illis et quasi qui dormit caput crebro inclinat et releuat. Sic etiā dormit qui peccat et non penitet. dormitat qui vices peccandi et penitendi alternat. obdormit qui in pctō moritur.

Et requiem temporibz meis donec inueniam locum domini tabernaculū deo iacob.

Et vt ad huc plus dicam si desidero .i. non dabo (requiem temporibz meis) tali parti capi